

Október 16-án lenne százéves, és tizenöt évvel ezelőtt, 1999 karácsonyán halt meg **Farkas József**, a magyar református egyház utolsó „nagy öregje” és egyik – bár nem akadémiai értelemben vett, mégis – legjelentősebb teológusa. Két és fél hónappal halála előtt elmondott beszédének közlésével emlékezünk rá hálás tisztelettel.

Most kezdem igazán megérteni

SZERETTEIM, egy kis formabontással most csak néhány szót olvasok abból az Igéből, amelyet választottam, majd a prédikáció közben olvasom a további szavakat, de olyan gazdag az első négy szó, hogy egyelőre csak ezt hallgassuk meg: „Most kezdem igazán megérteni.” Ez egy vallomás. Majd kiderül, hogy ki mondja. Valaki azt mondja, hogy most kezdem igazán megérteni. Maradjunk ennél a négy szónál! Ezeket vegyük egyenként sorra!

Most. Most kezdem igazán megérteni – az illetőnek valami élménye lett. Élménye támadt, és az szinte kétévágta az időt. Eddig volt – mostantól... Most kezdek valami újat. Az életünkben vannak ilyen cezúrák, ilyen választóvonalak. Most. Ez az ember, aki ezt mondotta, eljutott egy döntő szakaszhoz, ahol szinte lezárult az addigi élete, azt mondja: „Most”. És alázatosan azt mondja, hogy most kezdem. Olyan nagy valamit életem át, ami csak a kezdet, most kezdem. Most kezdem igazán megérteni. Szinte csak most kezdődik az egész. Eddig is valahogy sejtettem a dolgokat, tudtam valamit, de azért az nem volt az igazi. Most kezdem igazán megérteni. Megérteni. Micsoda hallatlan gazdag szó!

Ki lehet ez az ember a Szentírásban, aki ezt mondja: „Most kezdem igazán megérteni”? Érdemes elgondolkozni, vajon ki lehet. Persze, hogy megmondom, de jó előtte kicsit elámulni, hogy ez az ember ilyesmit mond? Tudniillik aki ezt mondja, nem más, mint Péter apostol! Péter apostol mondja: „Most kezdem igazán megérteni.” Hát eddig nem értette? Eddig mit csinált?

Ez a „most”, ez jóval Pünkösöd után van! Nem tudjuk pontosan, egy-két-három esztendő, de esztendők teltek el Pünkösöd óta. Az Apostolok cselekedeteiről írott könyvből olvastam ezeket a szavakat, a tizedik fejezetből, a 34. verset. Mindjárt elmondom, hogy milyen összefüggésben mondja ezt Péter.

De mielőtt a részletekbe mennénk, szinte megdermedünk. Hogyhogy Péter ezt mondja, hogy „most”? Ott volt Jézussal három esztendőn át, ő mondta először a nagy vallomást: „Te

vagy a Krisztus, az élő Isten fia.” Három éven át szinte éjjel-nappal együtt voltak, látta Jézus csodáit, hallgatta csodálatos példázatait. Jézus halála, föltámadása, az ő újbóli kegyelembe fogadása az árulása után... Szóval döbbenetes, mi mindenben ment át, és aztán a pünkösdi csoda! A pünkösdi prédikációk. És alakul az első gyülekezet ott Jeruzsálemben!

Aztán telik az idő, egyszer csak átél valamit, és amikor átéli ezt valamit, azt mondja, hogy „most kezdem igazán megérteni”. Azt hiszem, felfoghatjuk, hogy ez a „most”, ez nagyon nevezetes „most”! Az összes eddigiben nem jutott el ideig, ahova most jutott el. (Sajnos mindjárt hozzá kell tenni, hogy még most sem jutott el igazán ide, mert a későbbiekben ki lehet tapintani, hogyan bukott vissza innen, ebből a fölismerésből.)

Tehát Péter volt, ismerjük az egyéniségét, jellemét; olyan magunkfajta ember volt ez a Péter. De mindenestre nevezetes pont volt az életében, amikor szinte kiszaladt belőle ez a vallomás: „Most kezdem igazán megérteni.”

MILYEN ÖSSZEFÜGGÉSSEN SZÜLETETT EZ A VALLOMÁS? Elmondom. Már javában folyik a misszió a zsidók között Jeruzsálemben és környékén, a pogányok között pedig Pál apostol végzi már a missziót Európában. A gyülekezet növekedik, a jeruzsálemi gyülekezetben a zsidók megtérnek, azt olvassuk, hogy még farizeusok pártjából is lettek hívővé zsidók, tehát már lüktet az élet az Isten anyaszentegyházában.

Akkor történik, hogy Péter fölmege az egyik zsidó városba, ott egy családnál vendégeskedik, fölmege a „felházba”, a tetőre, elmélkedik, imádkozik, és révületbe esik. Így mondja, hogy révület száll rá, és ebben a révületben látomást lát: négy sarkánál fogva egy lepedőszerű valami ereszkedik le az égből, mindenféle állatok nyüzsögnek benne, tiszták és tisztátalanok a mózesi törvény szerint, és akkor hangzik az égi hang, hogy Péter, „öljed, és egyél” ezekből!

Obelöle kitor a hűséges zsidó, a kóser zsidó: „Semmiképpen nem!”, ilyet ne mondj nekem, én soha tisztátalant

nem érintettem, nem ettem! És hallatszik a mennyei kitanítás: „Ne mondd tisztátalannak azt, amit az Isten tisztának mond!” Ez háromszor megismétlődik – fölemelkedik, lejön, fölemelkedik ez a lepedő, aztán eltűnik.

Amikor eltűnik, akkor kopogtatnak letről, és kiderül, hogy a szomszédságból egy százados, Kornéliusz, egy pogány ember, az istenfélő zsidók felé, az egyistenhit felé tájékozódó pogány ember küldött követséget azért, hogy Péter adjon lelki tanítást. Arról van szó, hogy lépjen be a tisztátalan ember küszöbén át annak a házába. Ilyet még nem csinált Péter. Soha ilyet nem csinált. Erre hangzik az, hogy: „Semmiképpen nem!”

Most érti meg a látomás értelmét, és engedelmesen elmegy, és belép, ott hirdeti az Igét, és áldást kapnak, Szentlélek-áldás száll rájuk. Péter megszegeyülten mondja, hogy hát „hogyan tilthatnám el őket” a lelki tanítástól, sőt, a keresztségtől, ha az Isten megáldotta őket? Most már olvasom a teljes Igét, amit a továbbiakban mond Péter: „Most kezdem igazán megérteni, hogy nem személyválogató az Isten. Hanem minden nép között kedves előtte, aki féli őt, és igazságot cselekszik.”

A nagy élmény az volt, hogy nem személyválogató az Isten. Negatív fogalmazásban: nem számít az, hogy zsidó, nem számít az, hogy kóser. Nincs olyan, hogy tiszta, tisztátalan állat. Nem személyválogató az Isten, és nem „állatválogató” és nem „ételválogató” az Isten. De a lényeg ez, hogy nem személyválogató. Ez óriási lépés. Mert magával Istennel szállt szembe Péter, amikor azt mondta, hogy „semmiképpen nem”. Én ezt nem csinálom. A hittemmel nem egyezik az, hogy én ezeket a tisztátalan állatokat levágjam és egyem. Vagyis hogy én tisztátalan ember házába belépjek.

A KERESZTYÉN MISSZIÓNAK ÜNNEPI ÓRÁJA, „csillagórája” volt ez az óra, amikor Péter fölkiáltott, hogy „most kezdem igazán megérteni”! Az egész keresztyén gondolkodásnak döntő fordulata volt, ami nem ment olyan egyszerűen. Itt Péter felkiált, és azt mondja, hogy persze, megyek, és csi-

nálom – de aztán Pál apostolnak a Galatákhöz írt levelében van egy jelenet (2,11-14), amelyből sajnos világosan kitűnik, hogy bizony, Péter továbbra is visszahőkölt.

Az történt ugyanis, hogy meglátogatta az antiókhiai gyülekezetet, ott gátlástalanul keveredett a pogányokkal, a zsidókeresztyénekkal. Mindaddig evett velük és örült velük együtt, amíg Jeruzsálemből nem jöttek szigorú „ellenőrök, felügyelők”. És akkor megrettent Péter – jaj, én túl messze mentem, amikor egy asztalhoz ültem ezekkel. És akkor visszahúzódik tőlük, és a zsidók közé rejtőzik. Ekkor Pál apostol nagyon keményen ledorongolja Pétert.

Tehát, mondom, lehet, hogy ez a mostani öröm, hogy most aztán kezdem megérteni, még ez sem az igazi. Ez egy kicsit megmutatja, hogy milyen nehéz a mi meggyőződéseinket, hitbeli gondolatainkat megváltoztatni. Istennek is milyen nehéz rávennie minket erre, és önmagunknak is nehéz. Mert olyan mélyen vannak bennünk, hogy ha a fejünkkel tudjuk is, hogy változtatni kellene, mégsem tudunk változtatni.

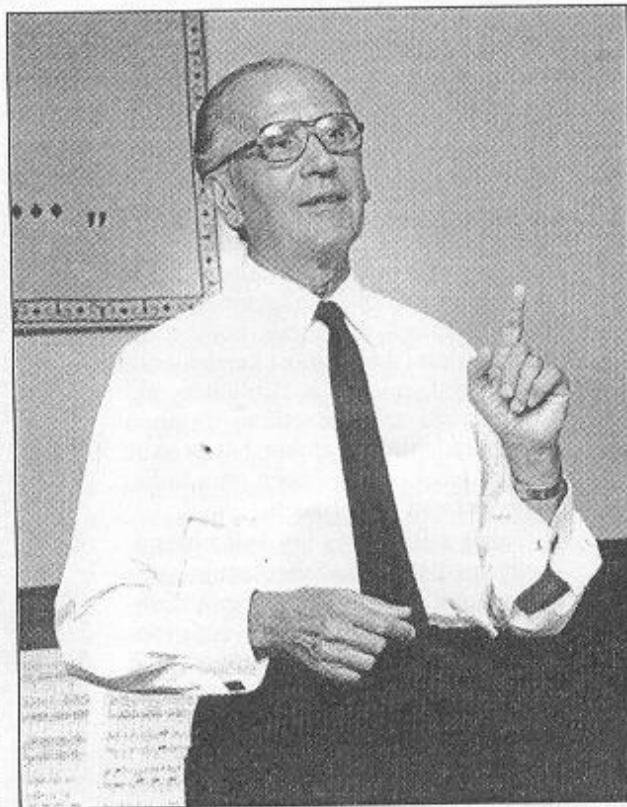
Nagyon hűséges kép ez. Nemcsak Isten nagyságáról, hanem az ember kicsiségéről is, hogy milyen nyomorult az ember. Jöhetnek istenélme nyek, mégis átüt az élményen az emberi gondolat. Mint a kötélen a vér – így szokták mondani –, átüt a régi gondolat, hogy „de azért talán mégiscsak úgy kell tenni, ahogy eddig gondoltam”.

Tehát itt van az üzenet, ami számomra ünnepi üzenet egyúttal, mert elmondhatom, hogy újra meg újra átéltem ilyet is. Én is átéltem, hogy most kezdem igazán megérteni! Élettemnek nagyon előreszaladt szakaszában vagyok immár, és mondom nektek, hogy még mindig vannak ilyen élményeim, hogy most kezdem igazán érteni. Nem szégyeltem azt, hogy eltelt öt-hat évtized prédikátori szolgálat, és egyszer csak azt kell mondani, hogy Úramisten, hát most kezdem érteni!

Szégyen az, hogy eddig nem értettem? Csak az mondja nekem ezt, aki semmit nem értett meg. Nem érti ezt a titkot, hogy van ilyen: Eddig nem értettem, és most, Úram, Istenem, kezdem érteni!

Nem személyválogató az Isten. Mi személyválogatók vagyunk, szinte szükségszerűen, mert belénk épültek az ítéletek és előítéletek. Kétféle ember van előttünk, ahhoz képest, hogy mi a mérték: van jó ember, van rossz ember; van hívő ember, van hitetlen; van magyar, van román; van okos ember, van ostoba, de mindenképpen kétféle ember van.

Úgy gondoljuk, hogy Isten is kétféleképpen ítél, gondolkodik: van jó ember, aki majd üdvözülni fog, van-

nak rosszak, akik majd örök kárhozatra jutnak. Isten is ilyen, így gondolkodik – véljük. És ez a nagy fölismerés, hogy nem! Nem személyválogató az Isten.

HOGY EZT KISSÉ JOBBAN MEGÉRTSÜK, elmondok valamit, ami itt történt, ebben a gyülekezetben két héttel ezelőtt. Itt járt közöttünk az iszákosmentő misszióinak a vezetője, egy nagyon kedves református lelkész, idősebb fajta. (Nálam azért persze jóval fiatalabb.) Egy református lelkész, aki nagy odaadással, szeretettel csinálja, és eredményesen, áldással végzi az iszákosmentő missziót.

Elhívtuk ide, hogy tanítson minket, hogyan kell azt csinálni. A hallgatóság sajátos társaság volt, lelkészek, pszichológusok, egészségügyi dolgozók voltak, tehát emberekkel foglalkozók, iszákosokkal is foglalkozó

munkások voltak. Válogatott társaság. És elhívtuk a misszió vezetőjét azzal a kéréssel, hogy beszéljen nekünk az iszákos ember lélektanáról. Ez egy szakmai fölvetés.

Az iszákos ember nyilván más, mint a nem iszákos, tehát vannak sajátosságai, tessék nekünk elmondani, sok tapasztalat alapján, hogy miféle dolgok jellemzik az iszákos embert! Az iszákos ember lélektanát magyarázza el nekünk! A ceruzák hegyezve, papír, jegyzetfüzet, minden, az emberek ültek, és várták, hogy na most valaki, aki sok megtérítéssel dicsekedhet, elmondja a szakmai titkokat. Feszülten vártuk, hogy mit mond ez a tapasztalt ember.

És akkor ez a lelkész azt mondta, hogy az iszákos embert mindenek előtt az jellemzi, hogy... ember. Pont. Szinte nem is kell folytatni. Ember. Szemben azokkal, akik azt mondják, hogy az iszákos egy részeges disznó, gazember, csaló, szenvedélybeteg – mindenfélét mondanak, és ez mind igaz lehet –, ő ezzel szemben azt mondta: ember.

Itt jelentkezett a nem-személyválogatás. Az iszákos is mindenekelőtt ember. És aki nem jutott el ide, hogy „ember”, az ne csináljon iszákosmentő missziót! Aki csak ott tart, hogy részeges disznó, az ne csináljon iszákosmentő missziót! Még akkor se, ha szakmailag ismeri a trükköket. Nincs trükk. Az első számú dolog az, hogy az iszákos is ember.

Tehát ez vezet oda, hogy Isten nem személyválogató. Istennél nincs olyan, hogy ez iszákos, tehát elkárhozik, ez józan ember, tehát ez üdvözülni fog. Ezt csak mi csináljuk. Isten nem csinál ilyet. Istennél nincs személyválogatás.

HOGY A MÉLYÉRE MENJÜNK A DOLGOKNAK, most egy kicsit ezt a szót vegyük közelebből szemügyre, hogy most kezdem „megérteni”? Mi az, hogy megérteni? Most főként az emberi kapcsolatokra gondoljunk! Megérteni... Erre nézve létezik az az egyszerű gondolat, hogy lehet egydimenziósan megérteni az embert, és lehet kétdimenziósan. Nyilván a kétdimenziós a gazdagabb, és arra kellene eljutni.

Mármost hogyan különítsük el ezt a két dimenziót? Az egyik dimenzió a megértést illetően az, hogy fölsora-

koztatam az adatokat: született ekkor és ekkor, vallása, nyelve, társadalmi helyzete, jelleme, egyénisége, személyisége – ezek az egyik oldalról való adatgyűjtések. A tudomány így dolgozik, hogy gyűjti az adatokat.

A lelki gondozó is, aki iszákosokkal foglalkozik, nyilván gyűjti az adatokat: mióta csinálja, hányszor esett vissza, mik a kilátások... Ez az egyik dimenzió. És lehet úgy is csinálni, hogy csak ez a dimenzió van. Nagyon sok esetben pedagógusok, pszichológusok, orvosok is beérik azzal, hogy minél pontosabban megrajzolják a térképet, az ember lelki térképét. Hogy alakult ki a problémája, mit csinált...

A tudomány növekedése az, hogy még több adatot! Még több adatot gyűjtünk, még finomabban. Az apjáról, a családjáról, még-még, minél több adatot, és ha nagyon sok adatunk van, akkor biztosan jó diagnózist csinálunk, jó módszerrel fogunk hozzá. Ez az egyik dimenzió.

A másik dimenzió az, amit nem az ésszel kell csinálni. Még csak nem is a szívvel. A másik dimenziót talán leginkább ez az idegen szó mutatja: intuíció. Persze a tiszta szív intuíciója kell! A beelátás, beleérzés, az „egyet-érzés”. Meg-értés. Ez a másik dimenzió.

Ez az ember, aki beszélt nekünk az iszákosmentés szolgálatáról, egy egyszerű ember. Teológiailag egyáltalán nem szenzációs, a későbbiekben sem mondott szenzációs dolgokat, de az biztos, hogy sugárzott róla, hogy ebben az emberben megvan ez a másik dimenzió! Ember... Van Dömösön egy otthonuk, és elhiszem neki, amikor azt mondja, hogy ha belép oda egy iszákos, akkor föllélegzik, hogy „itt engem emberszámba vesznek”! Elhiszem neki, biztosan így van.

Az igazi titka ennek az otthonnak, ha ott megtérések vannak, hogy ott emberszámba veszik az iszákosokat. Vagyis ezt a másik dimenziót gyakorolják. Nem olyan fontos, hogy mióta iszik, meg milyen súlyos az iszákossága – ember. Az egyik dimenzió, hogy igenis gyűjtsünk minél több adatot, hogy ki ez, mi ez, mit csinál, hogy csinálja, mióta. Gyűjtsünk adatokat, de értsük meg, hogy ez igazában véve semmi! Ha a gyógyulásról van szó, ez semmi.

Hanem a másik dimenzió, az együttérzés, a megértés, az intuíció. Istent az érdekli, hogy ember. Nincs személyválogatás Isten előtt. Ember. Iszákos, nem iszákos; magyar, nem magyar; zsidó, nem zsidó – nem szá-

mit az Istennél. Nem ez számít. Ember. Akármilyen mélyen van, vagy akármilyen magasan van, a döntő dolog az, hogy ember. Isten szelleméből van benne egy kis szikra, biztosan van. Ha nem is szikrázik már, nem is pislákol – van valami benne az Istentől.

Most kezdek ráeszmélni. Testvérek, mindnyájunknak van mire ráeszmélnie. Most kezdek ráeszmélni, mi az, hogy „ember”... Ezt az egész vonalon végig lehetne zongorázni, Testvéreim. Mert lehetne arról is beszélni, hogy most kezdem a Bibliát érteni.

A BIBLIÁRA NÉZVE IS IGAZ mindaz, amit elmondtam. Kell tanulni ókori történelmet, ha lehet, nyelveket; egzegéziseket olvasni, mindent kell tanulni a Bibliáról; tanulni, minél többet. És aztán kell a másik dimenzió, hogy most kezdem hallani: Mi is van ebben a Bibliában? Akiben nincs meg ez másik dimenzió, hogy most kezdem kapiskálni, most kezdek csak felfigyelni, mi van a Bibliában, aki csak gyűjti az egzegetikai, történeti meg mindenféle adatokat, hát az okos ember lehet – csak éppen nem tudja, hogy mi van a Bibliában.

Tehát a Bibliát is így kell olvasni, hogy igenis minél többet tanulni – én még mindig nagyon boldogan tanulok mindent, ami előbbre viszi, jobban megvilágítja bibliai ismereteimet –, és ugyanakkor nagyon jól tudom, hogy e másik dimenzió nélkül származás a dolog. Esztétika, irodalom.

Így vagyunk Jézus Krisztussal, magával a názáreti Jézussal is! Órála is minél több adatot kell gyűjteni: mit mondanak a zsidók, mit mondanak a keresztyének Jézusról... Az első dimenziót minél színesebbé, gazdagabbá tenni – és ugyanakkor tudni azt, hogy a lényeg a másik dimenzió. Most kezdem csak megérteni, hogy ki az a názáreti Jézus.

Csodálatos dolog az, amikor a második dimenzió kezdi helyreigazítani az elsőnek a túlkapásait! És ne haragudjatok, hogy ezt mondom, de nagyon szegényes az életetek, ha csak ezt nézitek: adatokat gyűjteni, minél több adatot, sok-sok teológiát, tudományt, filozófiát. Most kezdem csak érteni, hogy mi az, hogy Biblia, és ki az a Jézus.

ELMONDTAM A LÉNYEGET. Nyolcvanöt éves vagyok, és az életnek a legnagyobb öröme, hogy még mindig képes vagyok ilyesmire, hogy elcsodálkozok, felsóhajtsak, felujjongjak, hogy végre kezdem érteni! És nagyon

ajánlom, Testvérek, nyissatok erre, hogy „most kezdem megérteni”!

Ami azt jelenti – még egyszer mondom –, hogy ne csak egy dimenzióban gondolkodjatok, hanem valami módon próbáljatok igazságokhoz jutni a másik dimenzióban is! A ráérzés, az intuíció, a Szentlélek, ha úgy tesszik, a szeretet világában. Egyszerű a dolog, csak azzal az alázattal kell menni, hogy „Uram, Istenem, én egydimenziós ember vagyok, és ez nagyon szegényes, nyisd meg azt a másik dimenziót”!

Mostanában persze az ember összegez, gondolkodik, elmondom befejezésül, hogy nagyon tetszik nekem egy könyvnek a címe: „Jó volt élni”. Egy kedves, okos, idős asszony egész életében írta a naplóját, és öreg korában, sőt, szinte a halála előtt odaadta a lányának, hogy adjátok ki ezt majd, ha lehet.

Amíg tudott mozogni, ez a kedves, idős asszony itt járt közöttünk, hűsögesen vett részt az istentiszteleteken. Egy erdélyi arisztokrata család leszármazottja, a lányai jártak Erdélyben a kastélyánál, amely persze már réges-rég nem az övé... Sok megaláztatás, menekülés, börtön, éhezés, és ezzel fejezi be, ezt adta címéül a könyvének, hogy „Jó volt élni”.

Hát, Testvérek, nyolcvanöt évesen én is ezt mondom nektek, hogy jó volt élni. Jó volt élni, de nem azért, mert szenzációs sors jutott osztályrészemül – egy átlag magyar embernek a sorsa. Az első világháborúban születtem, a másodikban már emberfele voltam, családom volt, és így tovább.

Mindezzel együtt jó volt élni, azért, mert ilyen rácsodálkozásokban életem, hogy most kezdem érteni. És olyan jó lesz a halálban, biztosan, hogy most, na most aztán végre igazán értem! A halál megint csak egy ilyen nagy rácsodálkozás lesz, hogy na végre, eddig „tükör által homályosan” láttam, most már végre szemtől szemben látom a dolgokat. Nagyon csuda dolog, jó dolog lesz!

Már itt ebben a földi életben is nagyon jó dolog ez, Testvérek, hogy most kezdem igazán érteni. Áldjon meg Isten mindnyájunkat sok ilyen drága, boldog élménnyel!

Elhangzott 1999. október 17-én, vasárnap délelőtt. Jóska bácsi további beszédeit-írásait ld. „Érted vagyok”, 1998. február és augusztus, 1999. október, 2000. április, 2001. február, 2005. augusztus és október, 2008. október, 2009. december, 2012. június, 2013. április, augusztus és október, 2014. április.